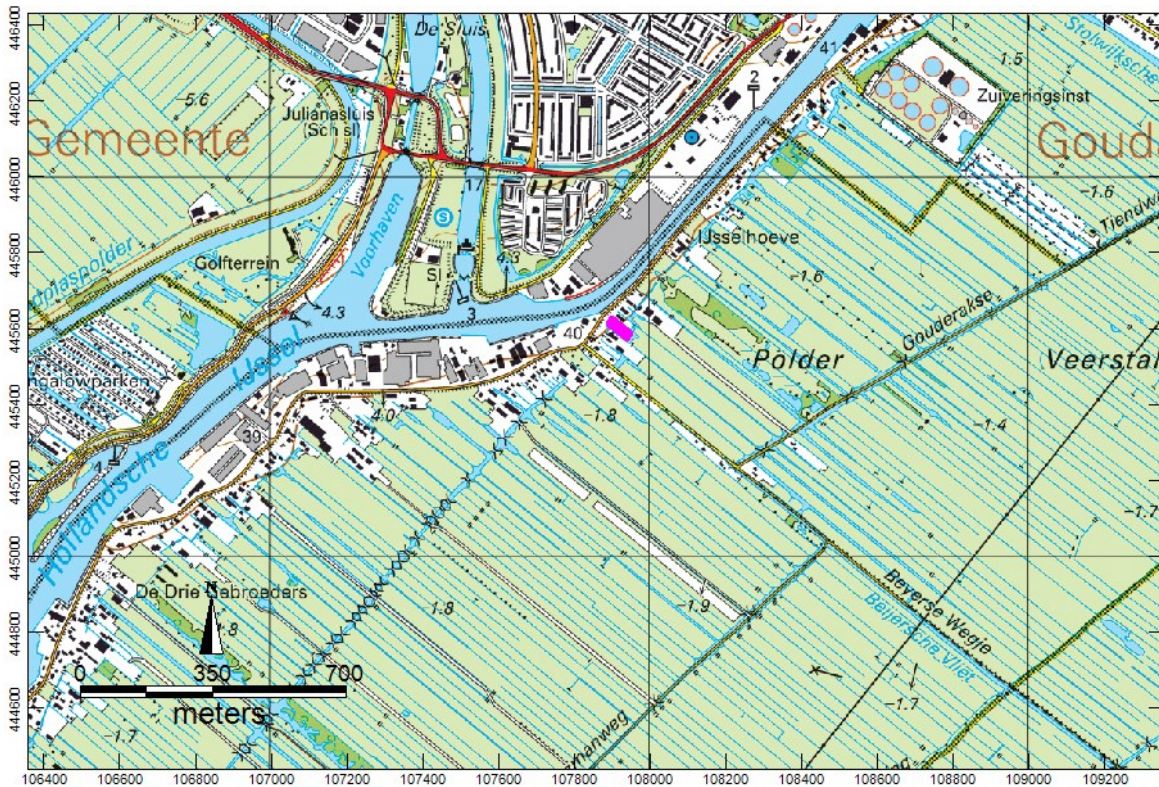

Gouderak, Veerstablok naast
nr. 7 (Gemeente Ouderkerk)
*Een verkennend en karterend
booronderzoek*

*Afbeelding 1: Ligging van het
plangebied (paarse vlak) op een
topografische kaart 1: 25.000
(kadaster 2012).*

ArGeoBoor rapportnr. 1229
auteur: L.C. Nijdam (senior
prospector)

paraaf voor vrijgave

datum: 8 mei 2013

Opdrachtgever:

Bureau voor Archeologie

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting.....	3
1 Inleiding	4
1.1 Kader.....	4
1.2 Doel en Vraagstelling	4
1.3 Administratieve gegevens.....	4
2 Gegevens plangebied	5
2.1 Beschrijving plangebied	5
2.2 Voorziene ontwikkeling	5
3 Archeologische verwachting	6
4 Archeologisch veldonderzoek.....	8
4.1 Methode	8
4.2 Resultaten	8
5 Interpretatie	9
6 Conclusies	10
7 Aanbeveling/Selectieadvies	10
Literatuur	11
Bronnen Geraadpleegde Kaarten	11
Bijlage 1 boorbeschrijvingen	

Samenvatting

In opdracht van Bureau voor Archeologie heeft ArGeoBoor een verkennend en karterend booronderzoek uitgevoerd op het perceel naast Veerstablok nr. 7 te Gouderak (Gemeente Ouderkerk). De aanleiding van het onderzoek is de ontwikkeling van de locatie. De nieuwe inrichting van de kavel is nog niet bekend.

In het plangebied kunnen direct onder de bouwvoor archeologische resten voorkomen op de oevers van de Hollandse IJssel uit de periode Romeinse tijd tot en met nieuwe tijd. Daaronder op een diepte van 5,0 m –mv kunnen archeologische resten voorkomen op oeverafzettingen van de Gouderak stroomgordel uit de periode mesolithicum-bronstijd tot deze stroomgordel onder het veen verdween.

Het archeologische veldonderzoek heeft zich gericht op het bovenste archeologische niveau omdat bodemverstoring als gevolg van toekomstige werkzaamheden schadelijk kan zijn voor archeologische resten nabij het maaiveld. De bodemverstoring, als gevolg van het aanbrengen van heipalen, van het archeologisch niveau dat zich bevindt op 5, 0 m –mv, wordt slechts beperkt schadelijk geacht voor de archeologische informatie waarde van een dergelijke vindplaats.

Uit het veldonderzoek is gebleken dat de oeverafzettingen van de Hollandse IJssel in drie van de 5 boringen verstoord zijn. In de overige 2 boringen zijn in deze oeverafzetting geen archeologische indicatoren aangetroffen. In de hieronder gelegen overgangslaag en in het veen worden geen archeologische resten verwacht.

Er wordt aanbevolen om in het plangebied Veerstablok naast nr. 7 te Gouderak geen archeologisch vervolgonderzoek uit voeren. Archeologisch gezien is er geen belemmering voor de ontwikkeling van het perceel. Opgemerkt wordt hier nog dat eventuele archeologische resten uit de nieuwe tijd wel richting de noordzijde, direct onder de dijk aanwezig kunnen zijn. Op oude kaarten staat bebouwing vanaf het jaar 1660 daar ingetekend.

Ondanks dat het onderzoek zorgvuldig is uitgevoerd, kan op basis van de aard van de onderzoeksmethode niet worden uitgesloten dat tijdens graafwerkzaamheden alsnog archeologisch resten worden aangetroffen. ArGeoBoor wijst erop dat men bij bodem verstorende activiteiten verplicht is om eventuele vondsten en grondsporen te melden bij de Minister van OCW conform artikel 53 van de Monumentenwet uit 1988. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Ouderkerk.

1 Inleiding

1.1 Kader

In opdracht van Bureau voor Archeologie heeft ArGeoBoor een verkennend en karterend booronderzoek uitgevoerd op het perceel naast Veerstablok nr. 7 te Gouderak (Gemeente Ouderkerk). De aanleiding van het onderzoek is de ontwikkeling van de locatie. De nieuwe inrichting van de kavel is nog niet bekend. In de noordzijde van de kavel ligt nu een dijklichaam van de zuidelijke rondweg van Gouda, dit gedeelte van het perceel is niet onderzocht. Bij toekomstige werkzaamheden ten behoeve van de nieuwe inrichting bestaat de kans dat de bodem geroerd wordt op plaatsen waar dit mogelijk nog niet eerder gebeurd is en eventueel aanwezige archeologische resten verstoord zullen gaan worden. Het onderzoek is een vervolg op een reeds uitgevoerd bureauonderzoek.¹

Het archeologische veldonderzoek heeft zich gericht op het bovenste archeologische niveau omdat bodemverstoring als gevolg van toekomstige werkzaamheden schadelijk kan zijn voor archeologische resten nabij het maaiveld. De bodemverstoring, als gevolg van het aanbrengen van heipalen, van het archeologisch niveau dat zich bevindt op 5,0 m –mv, wordt slechts beperkt schadelijk geacht voor de archeologische informatie waarde van een dergelijke vindplaats.

1.2 Doel en Vraagstelling

Het doel van het verkennend booronderzoek is het vaststellen van de bodemopbouw om uitspraken te kunnen doen over de aan-of afwezigheid van archeologische niveaus en mogelijke bodemverstoringen binnen het plangebied. De volgende vragen staan bij het onderzoek centraal:

- Wat is de bodemopbouw in het plangebied?
- Is de bodem nog intact?
- Zijn nog archeologische waarden te verwachten binnen het plangebied?
- In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen graafwerkzaamheden?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, zo ja welk type onderzoek?

Doel van het karterend booronderzoek is het opsporen van archeologische indicatoren in de bij het verkennend onderzoek aangetroffen archeologisch kansrijke lagen. Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2.²

1.3 Administratieve gegevens

Projectnaam	Gouderak, Veerstablok naast nr. 7
Toponiem:	Veerstablok naast nr. 7
Plaats	Gouderak
Kadastrale nr.	Woonhuis: ASD01N 00471G0000 weiland: ASD01N 02289G0000
Provincie:	Zuid-Holland
Gemeente:	Ouderkerk

¹ De Boer 2013

² Centraal College van Deskundigen Archeologie 2010

Opdrachtgever:	Bureau voor Archeologie
Contact persoon:	A. de Boer
	e-mail: info@bureauvoorarcheologie.nl
Bevoegd gezag:	Gemeente Ouderkerk
Coördinaten plangebied	107.900/445.627
	107.950/445.586
	107.938/445.570
	107.888/445.610
Oppervlakte:	circa 1.500 m ²
Kaartblad:	38A
Onderzoekmeldingsnummer:	56696
Onderzoeknr.	45972

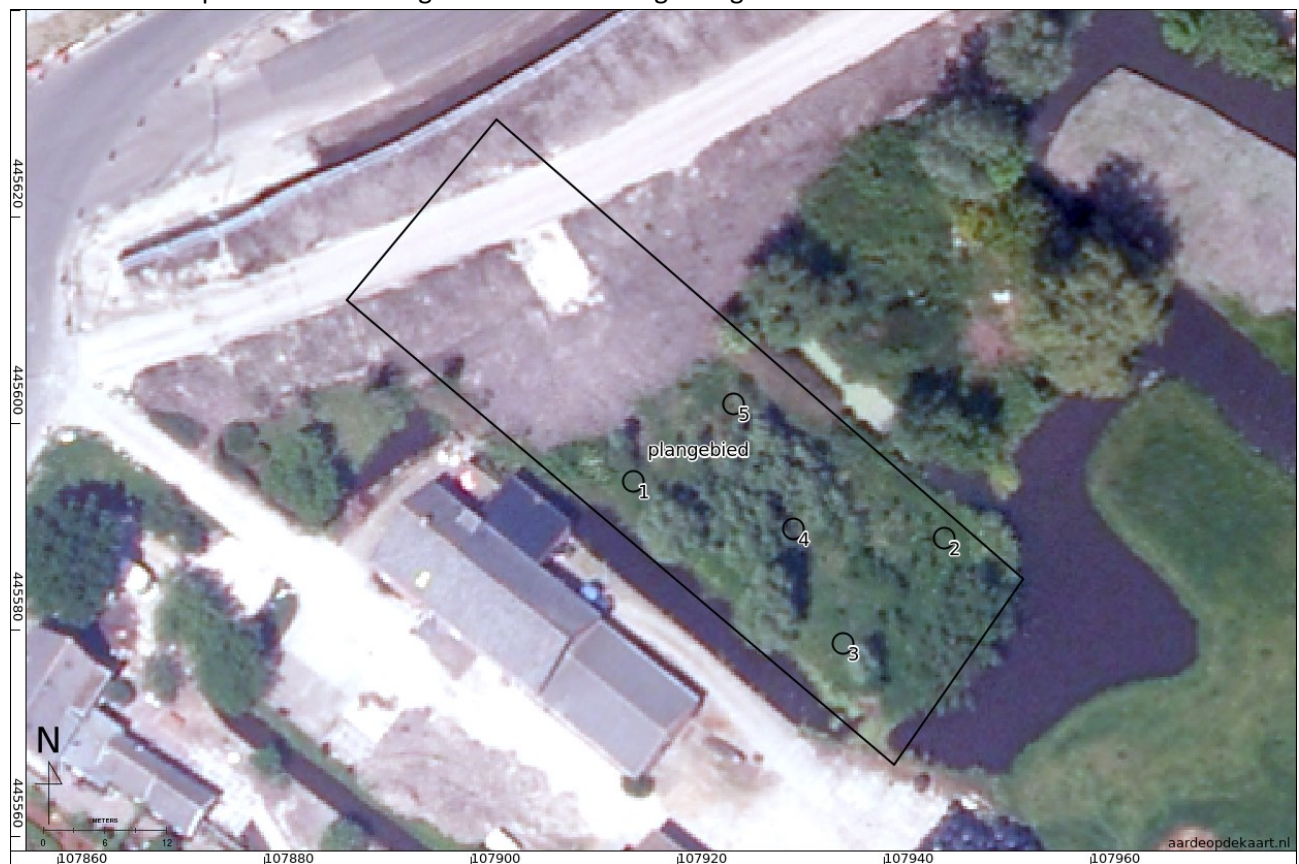
2 Gegevens plangebied

2.1 Beschrijving plangebied

Het plangebied is gelegen op het perceel Veerstalblok naast nr. 7 te Gouderak (zie afbeelding 1, voorblad). Het plangebied was voorheen bebouwd met een schuur, deze is inmiddels gesloopt. Het perceel ligt nu braak (zie afbeelding 2). Het plangebied heeft een oppervlakte van circa 1.500 m². In de noordwestzijde van het perceel ligt een nieuw dijklichaam ten behoeve van de zuidelijke rondweg van Gouda. Dit gedeelte is bij onderhavig onderzoek niet meer onderzocht.

2.2 Voorziene ontwikkeling

Het terrein zal opnieuw worden ingericht. De inrichting is nog onbekend.

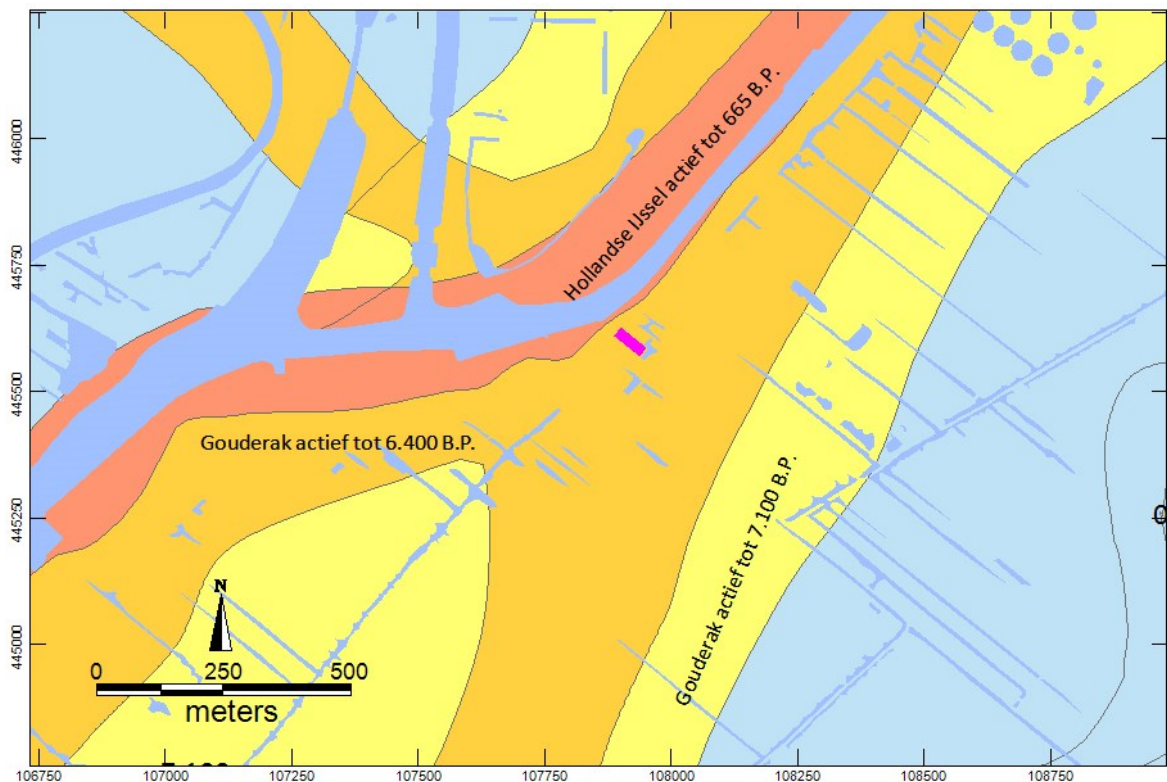

Afbeelding 2: detail van het plangebied met de boorlocaties.

3 Archeologische verwachting

De archeologische verwachting is overgenomen uit het bureauonderzoek en aangevuld met een kaart met de ligging van stroomgordels in de ondergrond en een bodemkaart.

In het plangebied kunnen archeologische resten aanwezig zijn op twee niveaus. Het diepste niveau heeft verband met de aanwezigheid van afzettingen van (delen) van de Benschopse stroomgordel systeem in de ondergrond. Ter plaatse betreft dit de Gouderak stroomgordel (zie afbeelding 3).³ De top van dit niveau bevindt zich op 6,5 m - N.A.P. Bij een actueel maaiveld dat op 1,6 m - N.A.P. ligt, betekent dat dit niveau circa 5 m diep ligt. Archeologische resten op dit niveau zijn van mesolithische, neolithische of bronstijd ouderdom. Dergelijke archeologische resten betreffen kampen van jager/verzamelaars of de eerste boeren in het gebied (bronstijd). De vindplaatsen zijn mogelijk van omvang (enkele honderden vierkante meters of kleiner) en mede daardoor lastig op te sporen. Het betreffende niveau zal bij bouwwerkzaamheden zeer waarschijnlijk niet worden vergraven, maar mogelijk wel worden doorheid.

Afbeelding 3. Het plangebied (paars) aangeven op een kaart opgebouwd uit het vernieuwd digitaal basisbestand paleografie van de Rijn-Maas delta. Aangeven zijn e nabij het plangebied gelegen bekende stroomgordels. De Gouderak stroomgordel is een onderdeel van het Benschop systeem. Deze is ter plaatse van het plangebied actief geweest tot 6.400 Before Present.⁴

Het ondiepe niveau bevindt zich in de eerste meter onder het huidige maaiveld. Het betreft archeologische resten die samenhangen met de vorming van afzettingen van de Hollandse IJssel (sinds de Romeinse tijd) en de ontginning van het gebied sinds de 11e eeuw.

Archeologische resten zijn dus van Romeinse of recentere ouderdom. Het betreft boerderijen met erven met een omvang van enkele honderden tot 2.000 vierkante meter.

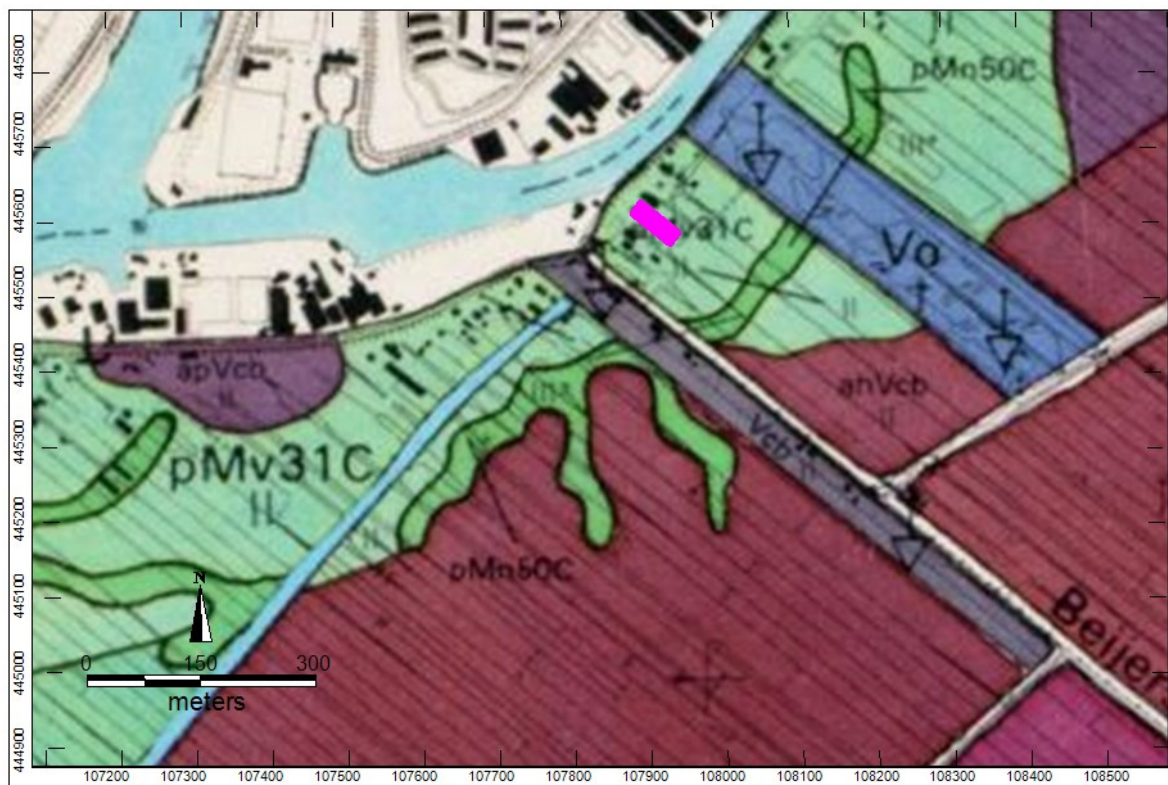
³ Cohen e.a. 2012

⁴ Cohen e.a. 2012

Een archeologische niveau manifesteert zich als een archeologische laag waarbij indicatoren zoals fragmenten aardewerk, bot en houtskool zich bevinden in een matrix van de natuurlijk ondergrond, naar verwachting zijn dat de zandige klei afzettingen van de Hollandse IJssel (oever of crevasse). Bij een grootschalige bodemkartering van de Krimpenerwaard zijn de oevers van de IJssel zijn op basis van op het oog waarneembare hoogteverschillen gekarteerd.⁵ Hierbij zijn kleiruggetjes aangetroffen die een hoge verwachting krijgen. Binnen het plangebied is geen kleiruggetje gekarteerd (zie afbeelding 4).

Uit de oude kaarten blijkt dat de bebouwing in de nieuwe tijd tegen de dijk aan ligt. Stallen en schuren komen pas vanaf 1900 verder van de dijk, in het huidige plangebied te liggen. De verwachting voor resten van boerderijen uit de periode 1660 tot 1900 is derhalve laag. Deze worden tegen/onder de dijk verwacht.⁶

Door de bouw en sloop van opstallen in het plangebied is een deel van de bovengrond mogelijk verstoord.⁷

Afbeelding 4. Uitsnede uit de bodemkaart van de Krimpenerwaard.⁸

⁵ Stiboka 1984

⁶ De Boer 2013

⁷ De Boer 2013

⁸ Stiboka 1984

4 Archeologisch veldonderzoek

Het veldonderzoek is uitgevoerd op 1 mei 2013 door dhr. A. de Boer (senior prospector).

4.1 *Methode*

Het veldonderzoek heeft zich gericht op het opsporen van archeologische resten in het bovenste archeologische niveau.

Veldinspectie

Bij een veldinspectie wordt gelet op hoogteverschillen en andere zaken die van belang kunnen zijn voor de archeologische verwachting van het plangebied.

Verkenkend en Karterend booronderzoek

In het plangebied zijn vijf boringen uitgevoerd boorlocaties (nrs 1/t/m 5). De boringen zijn verspreid over het gebied geplaatst. De boringen zijn gezet met Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een guts met een diameter van 3 cm. De boringen zijn tot minimaal 200 cm –mv uitgevoerd. Een boring is doorgezet tot 400 cm –mv voor het bepalen van de opbouw van de diepere ondergrond. De opgeboorde grond is lithologisch beschreven conform de NEN 5104.⁹

De archeologisch belangrijke kenmerken en indicatoren, zoals genoemd in de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB) zijn, indien aanwezig beschreven.¹⁰ De X en Y coördinaten van de boringen zijn ingemeten ten opzichte van de lokale topografie.

4.2 *Resultaten*

Veldinspectie

Uit de veldinspectie is gebleken dat het dijklichaam van de zuidelijke rondweg van Gouda nog verder het perceel op ligt (zuidwaarts) dan uit de luchtfoto van afbeelding 2 blijkt. Dit gedeelte is bij het booronderzoek buiten beschouwing gelaten.

Verkenkend en Karterend booronderzoek

De boorbeschrijvingen zijn opgenomen in bijlage 1. De boorlocaties zijn aangegeven in afbeelding 2.

Bodemopbouw

Van onder naar boven bestaat de bodemopbouw uit mineraal arm riet, zegge en bosveen (van 4,0 tot 0,4 à 1,2 m –mv). Op het veen ligt tot 0,3 (boring 3) à 1,2 (boring 4) m-mv een bruinigrijze, sterk kleiige veenlaag. Op de kleiige veenlaag ligt tot het maaiveld een sterk siltige kleilaag. Deze kleilaag is in de boringen 1, 2, en 4 geroerd tot in de onderliggende sterk kleiige veenlaag. In de boringen 3 en 5 is deze kleilaag nog intact. Al het opgeboorde materiaal is kalkloos.

⁹ Nederlands Normalisatie-instituut 1989

¹⁰ Bosch 2007

In de onderstaande tabel is de bodemopbouw samengevat (getallen zijn cm –mv).

Boring nr.	Opgebracht /bagger	Klei sterk siltig (oever) met puinresten	Klei sterk siltig (oeverafzettingen)	Veen sterk kleiig	Veen, mineraalarm
1	0-60	60-80		80-120	120-400
2	0-60			60-80	80-200
3	-	-	0-30	30-40	40-200
4	0-50	60-120			120-200
5	0-15		15-45	45-55	55-200

Archeologische indicatoren

Bij het karterend booronderzoek zijn naast de in de tabel aangegeven recente antropogene bijmengingen geen archeologische indicatoren, die wijzen op de aanwezigheid van archeologische resten, waargenomen.

5 Interpretatie

De sterk siltige kleilaag, die de bovenste natuurlijke afzettingen vormt, is in de boringen 1, 2, en 4 verstoord. In de boringen 3 en 5 lijkt deze kleilaag redelijk intact aanwezig. In zowel boring 3 als boring 5 is deze laag 30 cm dik. Deze laag wordt geïnterpreteerd als oeverafzettingen en kan als archeologisch niveau gezien worden. De hieronder gelegen sterk kleiige veenlaag ontbreekt alleen in boring 4. Misschien is de laag hier weggegraven en is sprake van een gedempte sloot. In boring 1 is de sterk kleiige veenlaag met 40 cm aanzienlijk dikker dan in de overige boringen waar deze laag 10 à 20 cm dik is. De sterk kleiige veenlaag is een overgangslaag van de mineraalarme veenlaag naar sterk siltige klei afzettingen vanuit de Hollandse IJssel. De sterk kleiige veenlaag wordt niet als archeologisch niveau beschouwd.

De sterk siltige kleilaag en de kleiige veenlaag lijken over het algemeen in het plangebied ongeveer even dik te zijn: samen ongeveer 40 cm. Er lijkt geen sprake te zijn van een uitgesproken oeversituatie met natuurlijk reliëf hierin.

De bijmenging met puin- grind en stenen in de boringen 1, 2 en 4 duiden op bodemverstoringen in de nieuwe tijd. Het archeologische niveau is hier verstoord tot in de overgangslaag of tot in het veen.

In de boringen 3 en 5 waar de kleilaag niet geroerd lijkt, zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

Binnen de geboorde diepte van 4,0 m-mv zijn, zoals verwacht, geen afzettingen van de Gouderak stroomgordel aangetroffen.

6 Conclusies

- *Wat is de bodemopbouw in het plangebied?* De natuurlijke bodemopbouw bestaat uit een oever (sterk siltige kleilaag) van circa 20 à 30 cm dik op een 10 tot 20 cm dunne overgangslaag van kom naar oever op mineraalarm veen.
- *Is de bodem nog intact?* De bodem is in 3 van de 5 boringen verstoord tot in de overgangslaag of tot in het veen.
- *Zijn nog archeologische waarden te verwachten binnen het plangebied?* Binnen het plangebied worden binnen 4,0 m –mv (= 5,5 m –NAP) geen archeologische waarden meer verwacht. Vanaf 6,5 – NAP kunnen, zoals is gebleken uit het bureauonderzoek, archeologische resten voorkomen op de Gouderak stroomgordel, die zich hier in de ondergrond bevindt. De kans hierop is middelhoog.
- *In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen inrichting?* De voorgenomen inrichting is nog onbekend. Verstoringen door graafwerkzaamheden zullen tot de onderzochte diepte geen schade toebrengen aan het archeologische erfgoed. Het aanbrengen van heipalen in het plangebied zal de top van de Gouderak stroomgordel, met hierin mogelijk archeologische resten, beperkt verstoren. De informatie waarde daling die een dergelijke verstoring met heipalen met zich meebrengt wordt nihil geacht.
- *Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, zo ja welk type onderzoek?* Niet van toepassing.

7 Aanbeveling/Selectieadvies

Er wordt aanbevolen om in het plangebied Veerstablok naast nr. 7 te Gouderak geen archeologisch vervolgonderzoek uit voeren. Archeologisch gezien is er geen belemmering voor de ontwikkeling van het perceel. Opgemerkt wordt hier nog dat eventuele archeologische resten uit de nieuwe tijd wel richting de noordzijde direct onder de dijk aanwezig kunnen zijn. Op oude kaarten staat bebouwing vanaf het jaar 1660 daar ingetekend.

Ondanks dat het onderzoek zorgvuldig is uitgevoerd, kan op basis van de aard van de onderzoeksmethode niet worden uitgesloten dat tijdens graafwerkzaamheden alsnog archeologisch resten worden aangetroffen. ArGeoBoor wijst erop dat men bij bodem verstorende activiteiten verplicht is om eventuele vondsten en grondsporen te melden bij de Minister van OCW conform artikel 53 van de Monumentenwet uit 1988. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Ouderkerk.

Literatuur

Cohen, K.M. , E. Stouthamer, H.J. Pierik, A.H. Geurts (2012) Digitaal Basisbestand Paleogeografie van de Rijn- Maas Delta. Dept. Fysische Geografie. Universiteit Utrecht. Digitale Dataset.

De Boer, A., 2013: Veerstalblok naast 7, Gouderak, Gemeente Ouderkerk: een bureauonderzoek. Bureau voor Archeologie Rapport 2013.05.

Bosch, J.H.A.,2008: Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1. Op basis van de Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 5.2. Deltares-rapport 2008-U-R0881/A.

Centraal College voor Deskundigen archeologie 2010: kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems.

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989: Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters, Nederlands Normalisatie-instituut Delft.

Bronnen Geraadpleegde Kaarten

Kadaster 2012: Topografische ondergrond van Nederland schalen 1: 25.000. <http://www.kadaster.nl> (open data).

Stiboka 1984: Titel kaart: Landinrichting Krimpenerwaard. Bodemkaart schaal 1:25.000. Opname door J.R. Mulder. Geraadpleegd op <http://library.wur.nl/>

Bijlage 1 boorbeschrijvingen

Boring	X (m RD)	Y (m RD)	Laaggrens onder (cm mv)	Textuur	kalk	kleur	Overig
1			20	Zand, sterk siltig, sterk humeus	kalkloos	donker-grijs	opgehoogd, antropogeen
			60	Klei, sterk siltig	kalkloos	donker-grijs	oude graszode, spoor roestvlekken, zwak grindig, spoor puinresten
			80	Klei, sterk siltig	kalkloos	grijs	spoor puinresten
			120	Veen, sterk kleiig	kalkloos	donker-bruin-grijs	riet, hout
			400	Veen, mineraal arm	kalkloos	donker-bruin	
2			20	Klei, sterk siltig, sterk humeus	kalkloos	zwart	baager, opgebracht
			60	Klei, sterk siltig	kalkloos	donker-grijs	spoor stenen, omgewerkt
			80	Veen, sterk kleiig	kalkloos	bruin-grijs	
			200	Veen, mineraal arm	kalkloos	bruin	riet, zegge hout
3			30	Klei, sterk siltig	kalkloos	donker-grijs	
			40	Veen, sterk kleiig	kalkloos	bruin-grijs	
			200	Veen, mineraal arm	kalkloos	bruin	riet, zegge, hout
4			50	Klei, sterk siltig	kalkloos	donker-grijs	weinig puinresten, zwak grindig, spoor stenen, opgebracht
			60	Klei, sterk siltig	kalkloos	donker-grijs	graswortels, oude zode
			120	Veen, sterk kleiig	kalkloos	donker-grijs	spoor puinresten, veel rietresten
			200	Veen, mineraal arm	kalkloos	bruin	riet, hout
5			15	Klei, sterk siltig, sterk humeus	kalkloos	donker-grijs	bagger, opgebracht
			45	Klei, sterk siltig	kalkloos	grijs	spoor roestvlekken
			55	Veen, sterk kleiig	kalkloos	bruin-grijs	
			200	Veen, mineraal arm	kalkloos	bruin	